

Европейски Социален Фонд 2007 – 2013 г.
Република България
Министерство на образованието и науката
Оперативна програма
«Развитие н човешките ресурси»

*Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
«Разработване на механизми за училищни и студентски практики»*

Проект BG 051PO001/07/3.3-01/0088:
«Студентска практика по астрономия»

Водеща организация:
Шуменски университет „Еп. К. Преславски”
Партньор: Институт по астрономия при БАН

Модул:

**Работа с любителски телескоп
и обработка на данните**

Пенчо Маркишки

2008 г.

Астрофотография

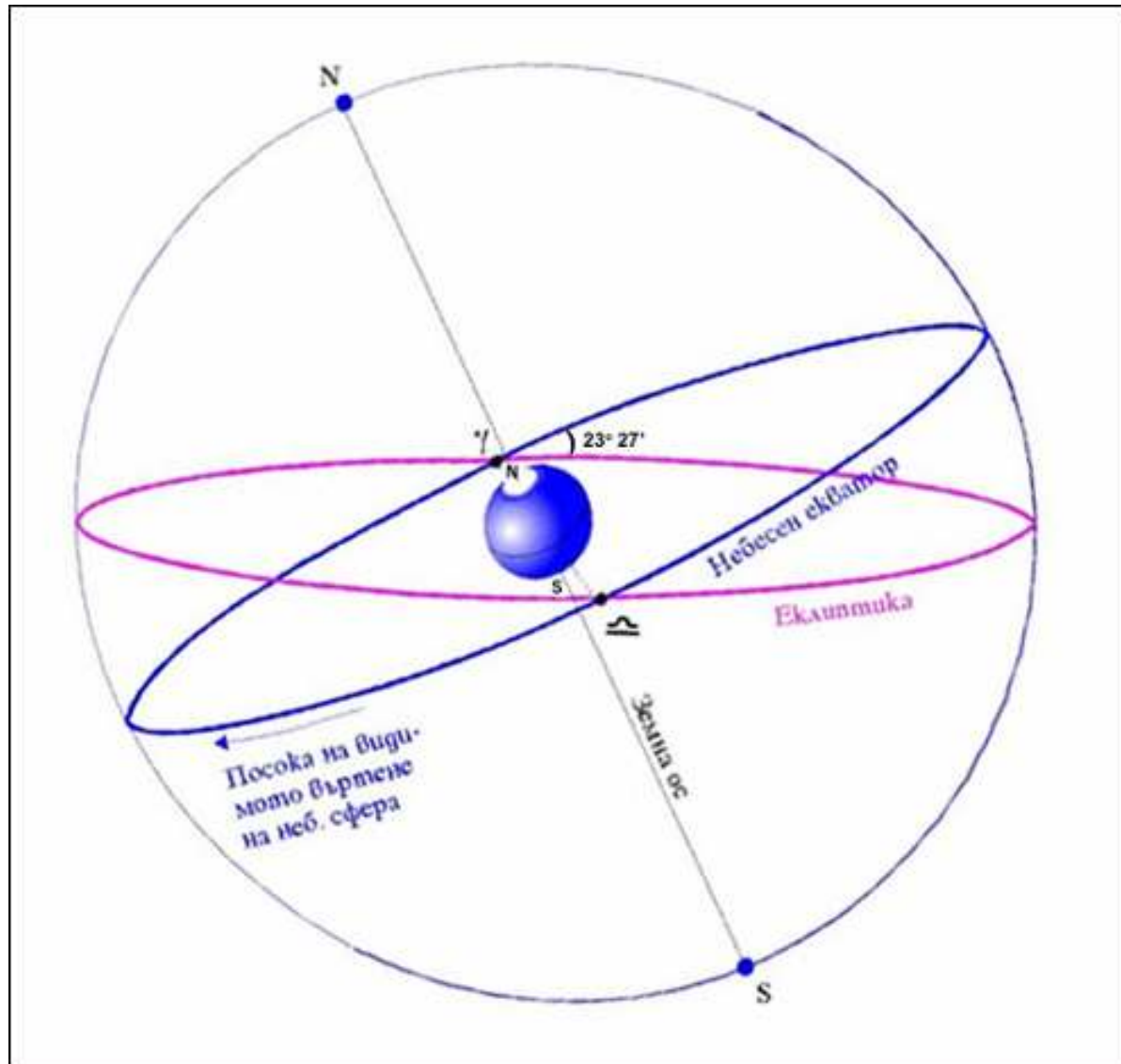
**Основни понятия в
сферичната астрономия**

Методи на фотографиране

Астрофотография - исторически сведения:

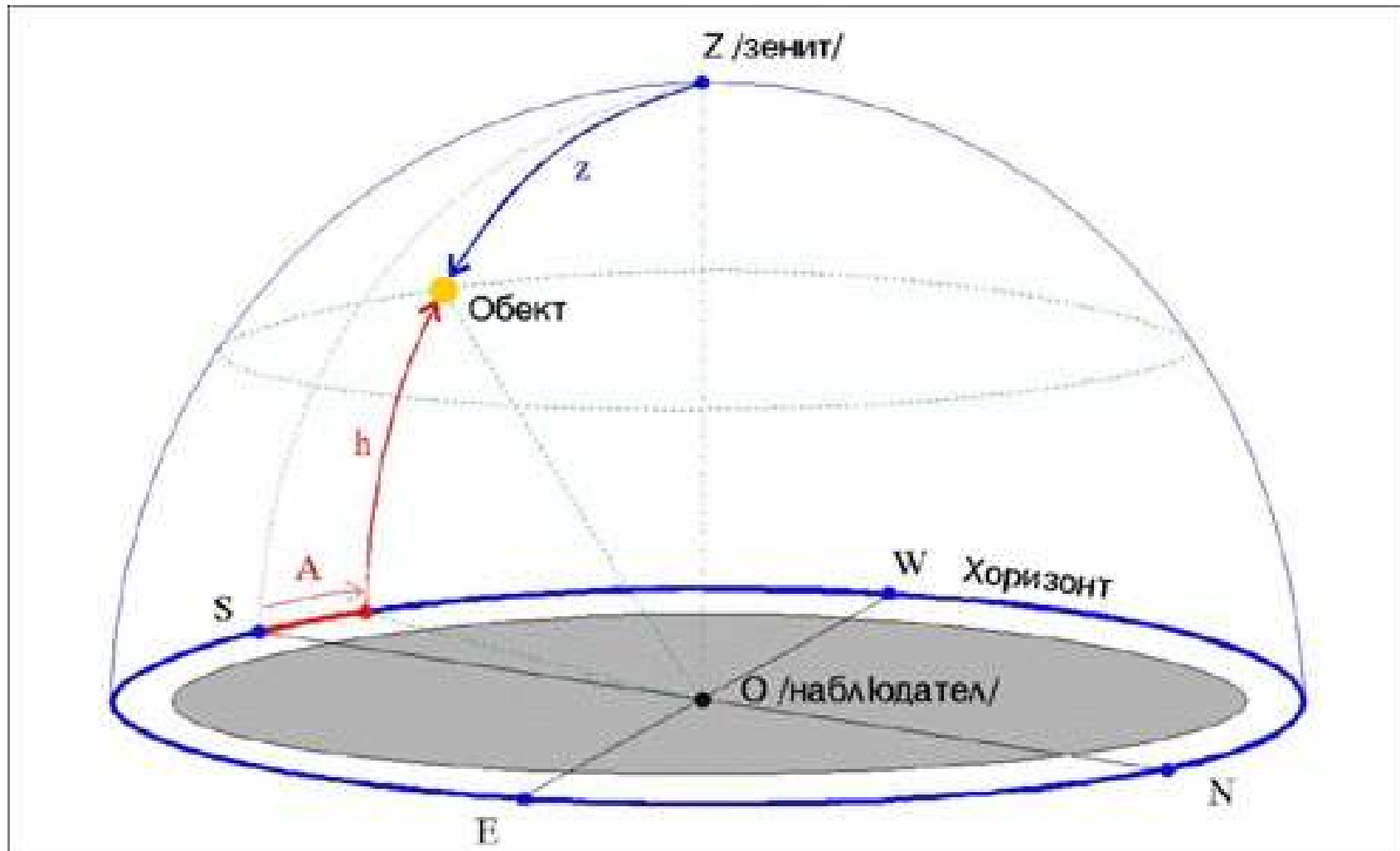
- 18 декември 1849 г – Джордж Филипс Бонд заснема първата снимка на астроном. обект – Луната, в Харвардската обсерватория в Кеймбридж. Малко след него Верлен де ла Ро снима Слънцето.
- През 1860 г. Верлен де ла Ро и Анжело Секи снимат пълно сл. затъмнение в Испания и доказват, че протуберансите не са оптична измама.
- 1863 г – Хигинс заснема спектри на Сириус и Капела, макар и с лоша резолюция;
- 1866 г – Рутенфорд снима Плеядите;
- 1883 г – Бернард заснема Млечния път и открива много мъглявини в снимките си. Ползва светлосилна камера, като работи с многочасови експозиции;
- 1884 г – братята Анри фотографират звезди до 16 звездна величина. Заражда се идеята за фотографски атлас на небето;
- 1886 г – Секи използва обективна призма за снимане на звездни спектри. Той заснема спектрите на Плеядите и по подобие в тях разбира, че звездите в този куп имат общ произход и са на еднаква възраст;
- 1930 г – Клайд Томбо открива Плутон по снимки.

Основни понятия в сферичната астрономия

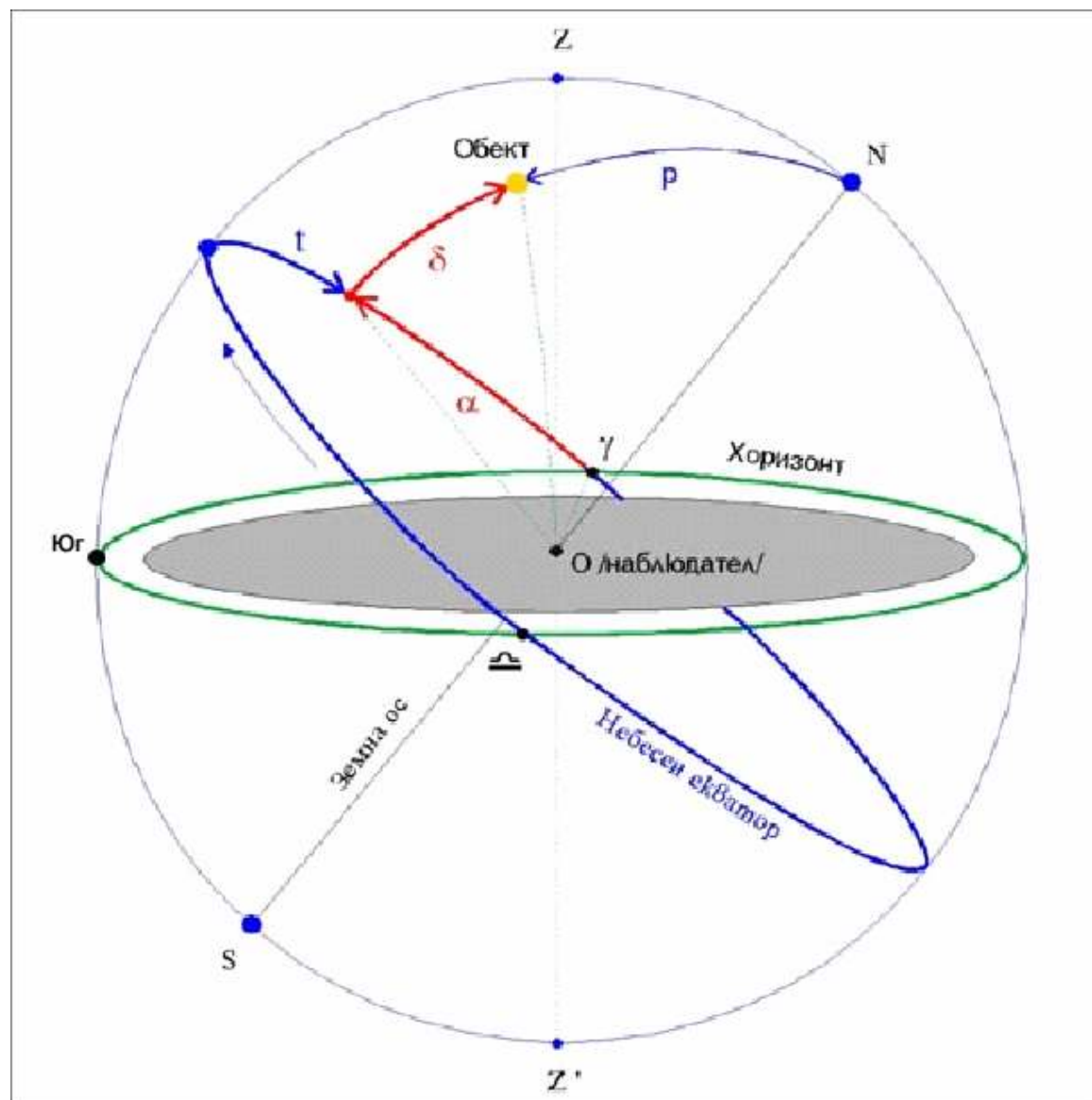

Еклиптика и небесен екватор, пролетна γ и есенна Ω равноденствени точки.

Основни понятия в сферичната астрономия

Хоризонтални координати: S – южна точка от хоризонта, A - азимут, h – алтитуда (височина), Z – зенит, z – зенитно отстояние.

Екваториални координати: γ и Ω - пролетна и есенна равноденствени точки, α - ректасцензия, δ - деклинация, t - часов ъгъл, ρ - полярно отстояние. Меридианът минава през небесните полюси N и S, точките юг и север на хоризонта, през зенита Z и през надира Z' (в случая меридиана съвпада с окръжността, представляваща небесната сфера).

Стойността α на ректасцензията на даден обект е ъгловото отстояние по небесния екватор, между пролетната равноденствена точка γ и меридиана на обекта върху небесната сфера. Измерва се в часови единици (от 0 до 24 часа) или в градуси, в посока обратна на видимото денонощно въртене на небесната сфера.

Деклинацията δ е ъгловото отстояние на обекта от небесния екватор. Тя се измерва в градуси, от 0 до $+90^\circ$ към северния небесен полюс и от 0 до -90° към южния.

Небесният (световният) полюс се вижда над хоризонта на ъглова височина, съответстваща на географската ширина, на която се намира наблюдателят. За България средната географска ширина е 43°N . Северният небесен полюс се намира на $0^\circ 44'$ от Полярната звезда (валидно към 2000 г.), приблизително по линията, съединяваща я със звездата Арктур, α -Воловар.

Централната проекция върху небесната сфера на географския меридиан, на който се намира наблюдателят, се нарича небесен меридиан (на предната схема той съвпада с окръжността, с която е представена небесната сфера). За наблюдателя (точка O), небесният меридиан е неподвижен, т.е. не участва във видимото въртене на небесната сфера.

Часовият ъгъл на даден обект t е ъгловото отстояние по небесния екватор между небесния меридиан и меридиана на обекта. Той се измерва в часови единици, с начало - небесният меридиан, по посока на въртенето на небесната сфера. Ако обекта кулминира, часовият му ъгъл е $t=0\text{h}$. Ако е в долна кулминация - $t=12\text{h}$. Западната точка на хоризонта има $t=6\text{h}$, а източната - $t=18\text{h}$.

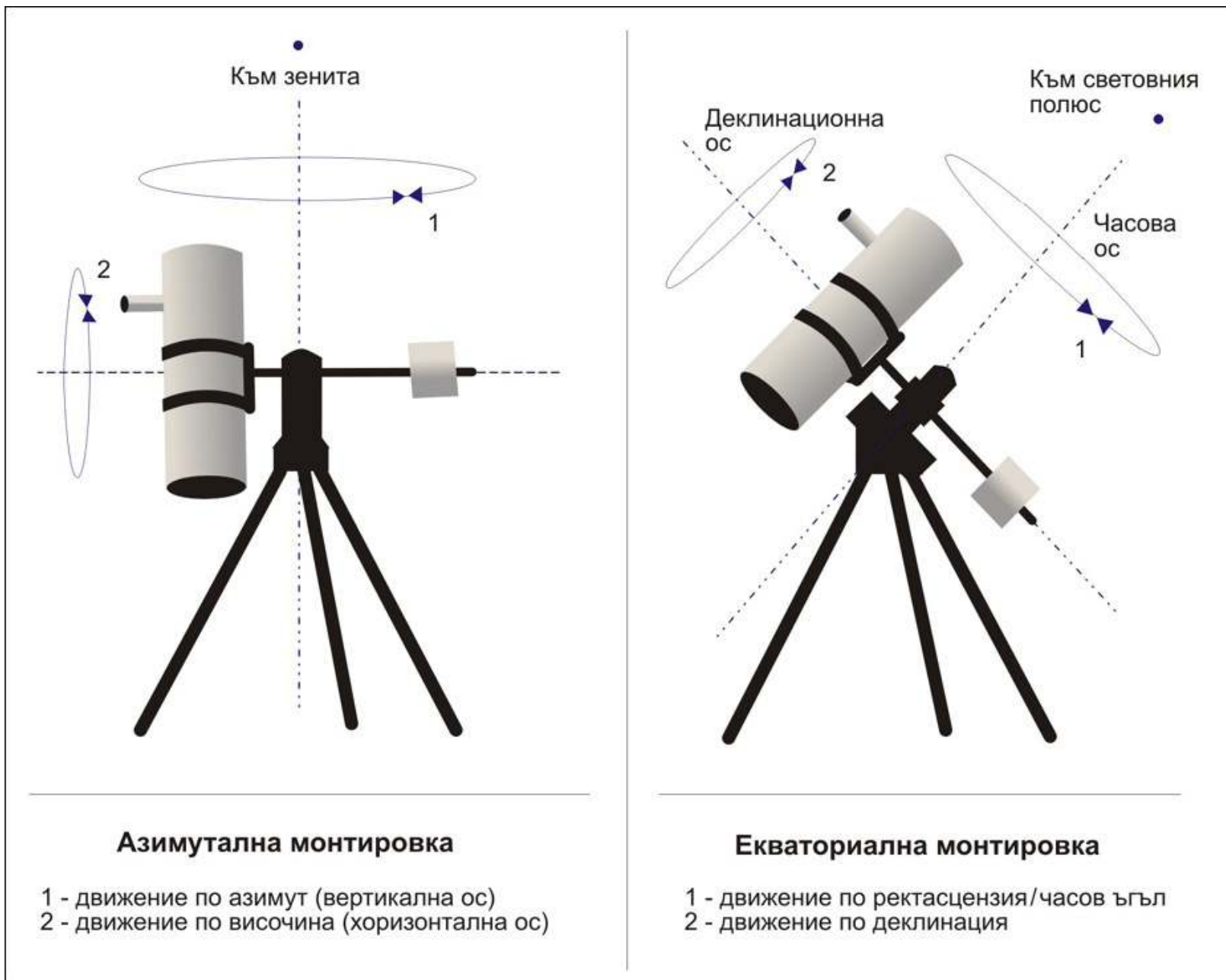
Местното звездно време S за дадено място може да се пресметне по ректасцензията α и часовият ъгъл t на дадена звезда:

$$S = \alpha + t$$

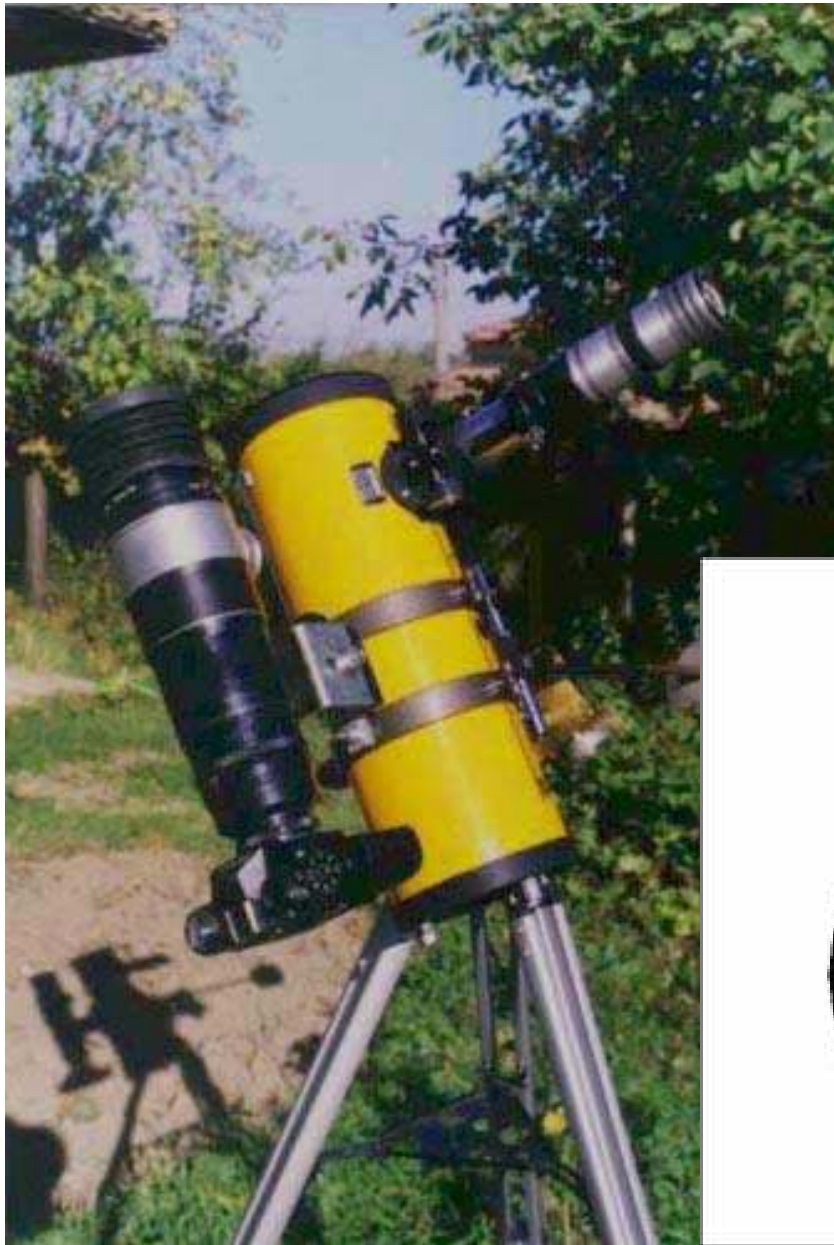
Ако знаем актуалното местно звездно време S за мястото, от което наблюдаваме, ректасцензията α и деклинацията δ на даден обект, можем да изчислим актуалният часов ъгъл, на който се намира той :

$$t = S - \alpha$$

Типове монтировки за телескоп: алт-азимутална и екваториална

Водене и гидирание. Поглед в окуляра на гидирация инструмент.

Методи на фотографиране

- Снимане с фотоапарат, с различни фотообективи:
  - Снимане с неподвижен фотоапарат:
Слънчеви и лунни изгреви и залези. Луна, планети и много ярки комети, включени като част от нощен пейзаж. Слънчеви и лунни затъмнения. Пасажи на планети пред Слънцето. Метеори. Звездни следи (трекове) - например околополюсни.
  - Снимане с фотоапарат, прикрепен паралелно до гидескоп (телескоп) на екваториална монтировка:
Млечен път и обширни звездни полета, метеори, по-ярки Deep-Sky обекти, ярки и по-слаби комети.
- Снимане с телескоп:
  - Снимане в прекия фокус на телескопа:
Ярки и слаби Deep-Sky обекти, неголеми звездни полета, лунна и планетна фотография, комети, снимки за професионални цели.
  - Снимане с използване на допълнителна увеличаваща или редуцираща оптика (леца на Барлоу, окулярна проекция, фокален редуктор и др.):
Детайлна лунна и планетна фотография, снимки за професионални цели.
  - Снимане през окуляра на телескопа (често е не препоръчителен метод!):
Детайлна лунна и планетна фотография – основно за любителски цели.

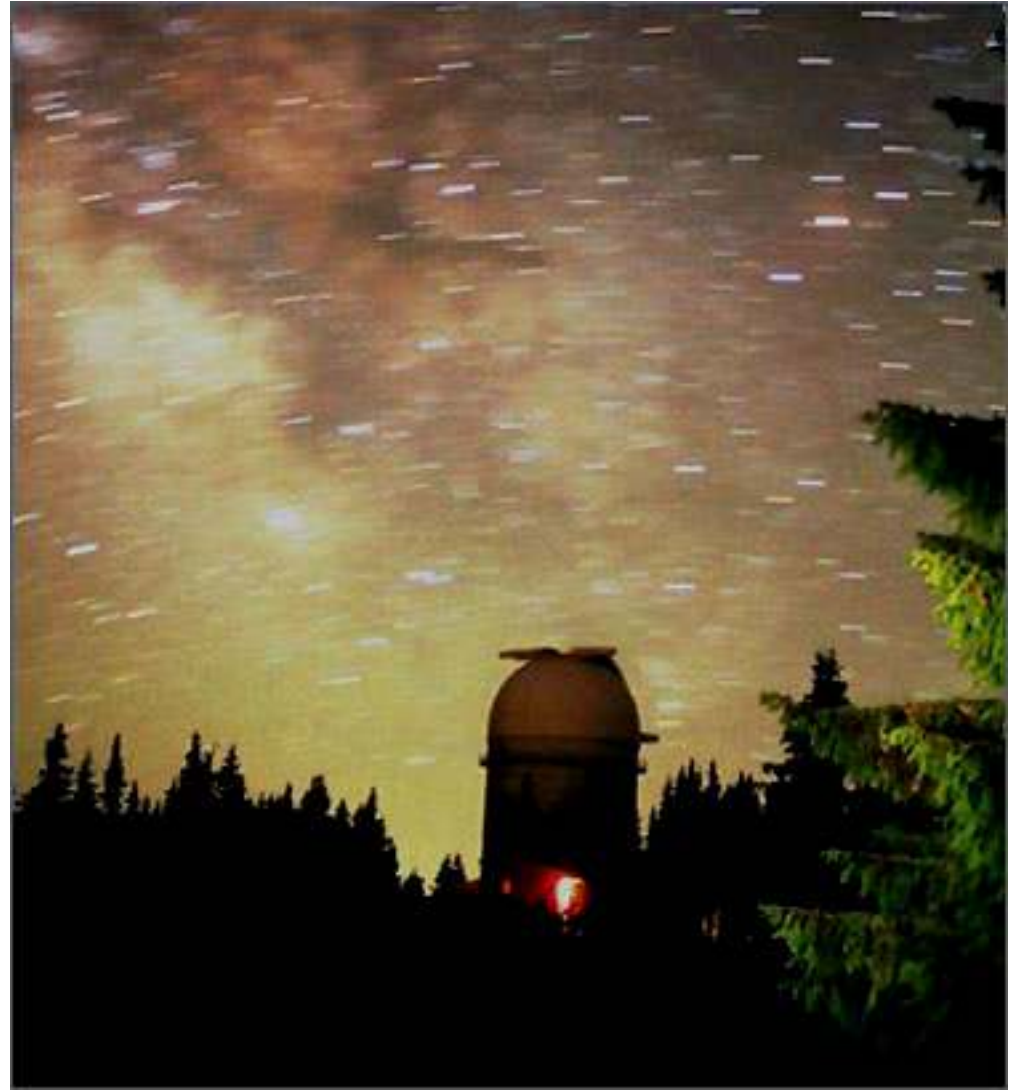
Снимане с неподвижен фотоапарат

Снимане с неподвижен фотоапарат

Млада Луна след залеза, пролет 2002 г, снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Нощ над НАО-Рожен – юли 2005 г. Снимки: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Нощ над НАО, експозиция 7s, об. Такумар 1.4/50, филм Sonika Centuria 200 ISO, юли 2005 г. Снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Лунни изгреви над гр. В. Преслав, 1997 г. Снимки: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Пълнолуние над София (Люлин), 2004 г. Снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Съединение на Юпитер и Венера след залеза на 23.02.1999 г.
Снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Болид от Леонидите и трек от изгряващата Венера като “Зорница”
на 19.11.2002 г. Снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Залязваща Луна – серия последователни снимки върху един и същ кадър. Катадиоптричен телеобектив МТО 1000, 1999 г. Снимка: авторът.

Снимане с неподвижен фотоапарат

Кометата Hale-Bopp от 1997 г. заснета с обектив тип “Рибешко око”.
25.08.1997 г., <http://apod.nasa.gov/apod/ap970825.html>

Снимане с неподвижен фотоапарат

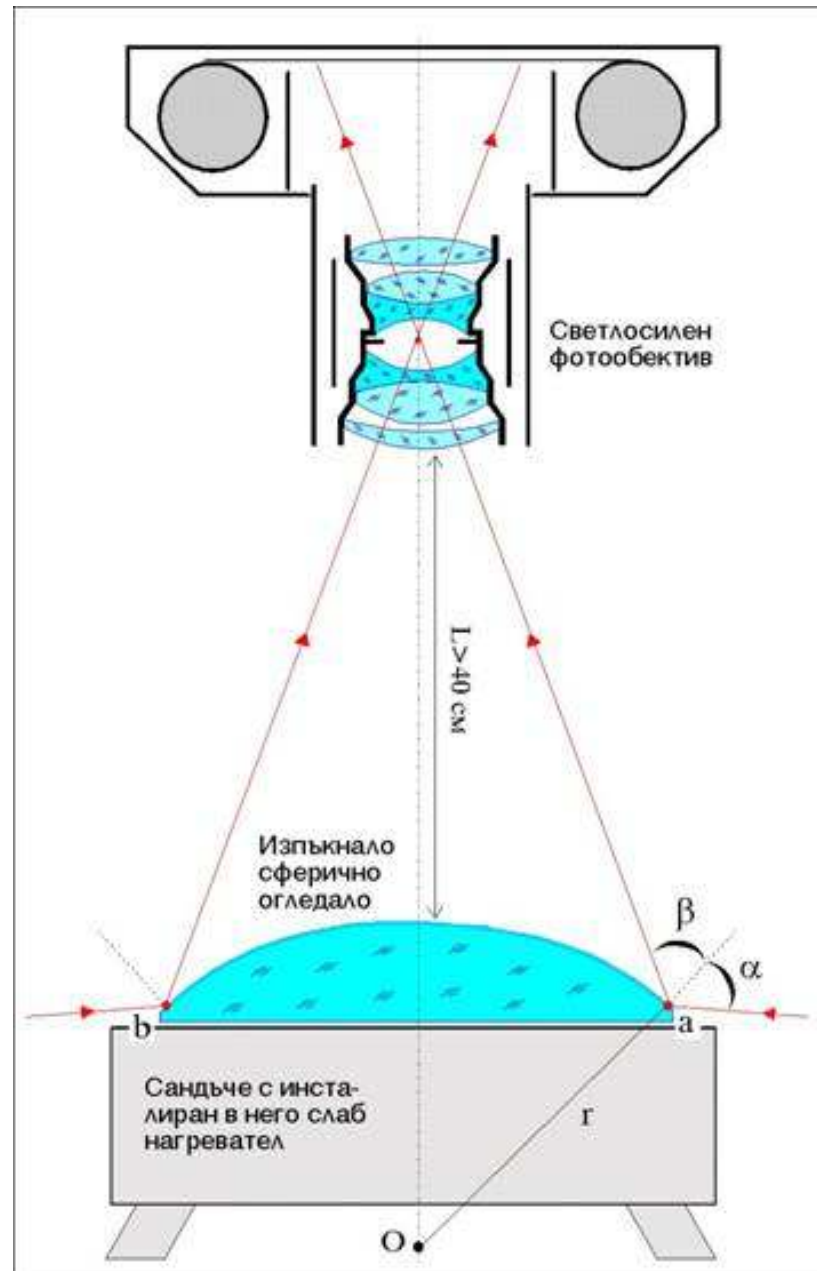

Схема на огледална All-Sky камера

Снимане с екваториално монтиран фотоапарат

Начини за екваториално монтиране на фотоапарат

Фотоапарат прикрепен до телескоп на екваториална монтировка

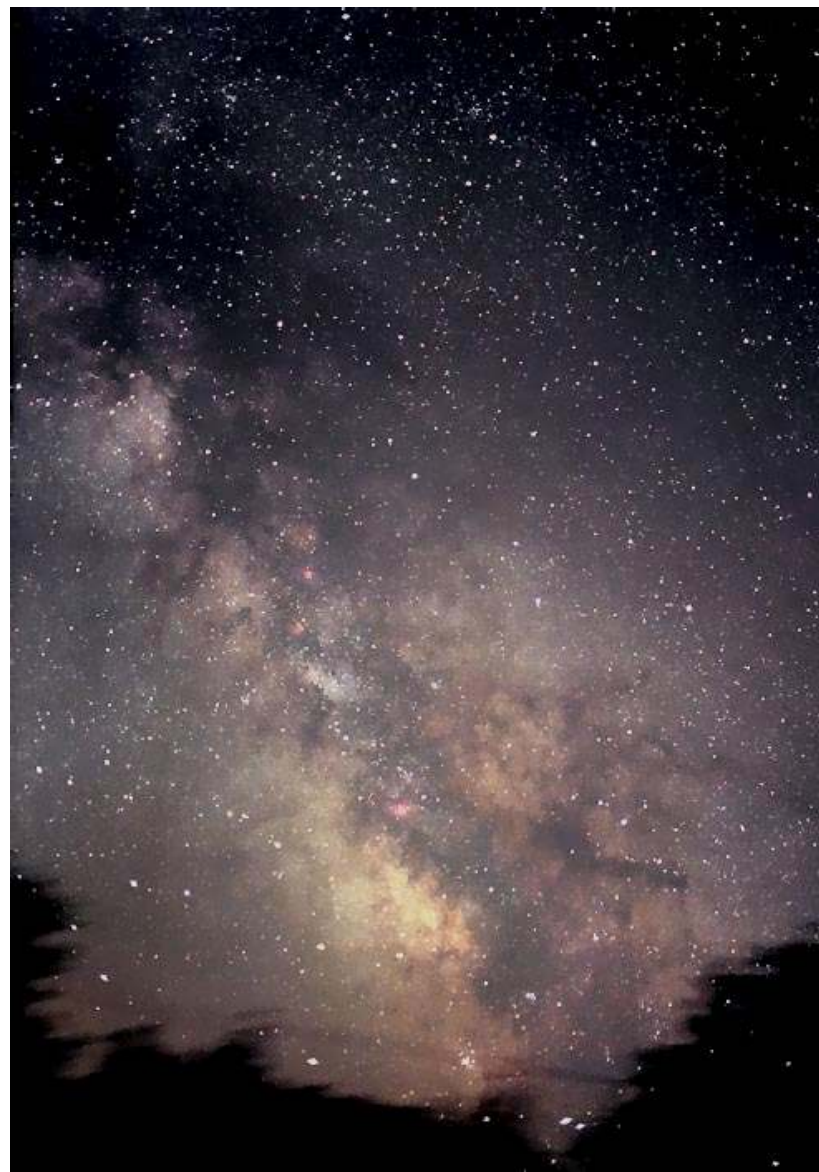
Фотоапарат монтиран на екваториална маса

<http://members.tripod.com/denverastro/dsfile/dspfile.htm>

Снимане с фотоапарат на екваториална монтировка

Млечен път заснет от автора със широкоъгълен фотообектив: 1986 г. и 2004 г.

Снимане с фотоапарат на екваториална монтировка

Марс на фона на Млечния път - 17.6.2001 г, Обектив Flectogon 2.4/35 auto на Carl Zeiss, Снимка: авторът.

Снимане с фотоапарат на екваториална монтировка

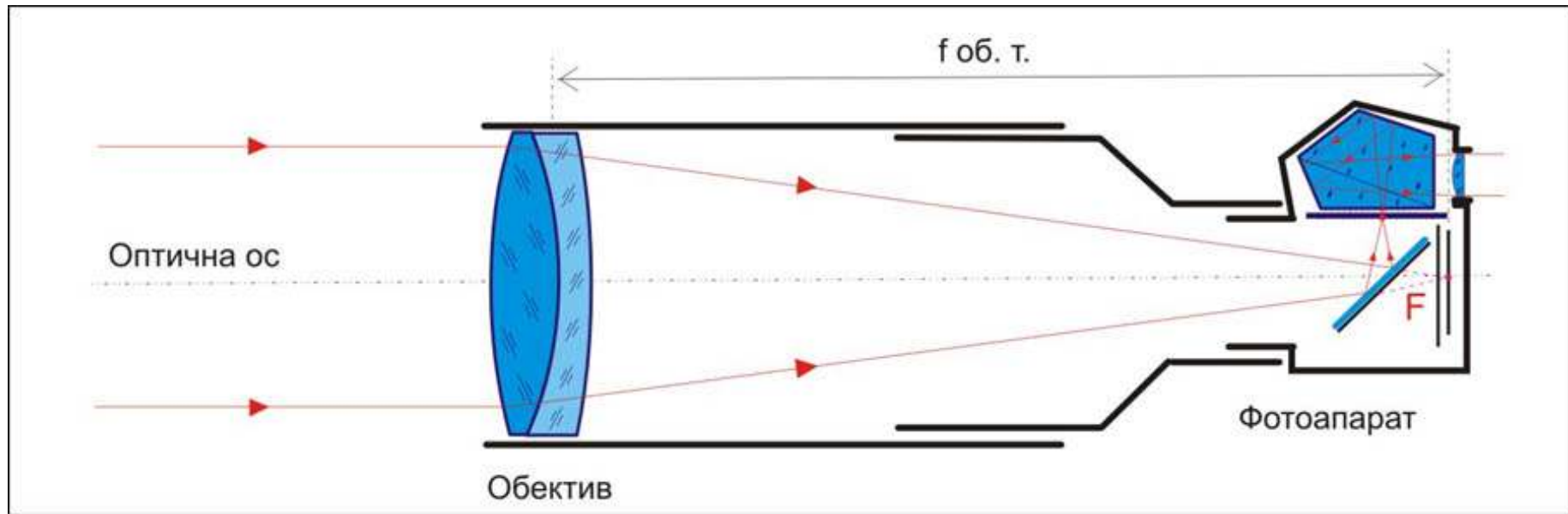
Мъглявината M42 в Орион и Двойният зв. куп в Персей. Снимки: автора.

Снимане с фотоапарат на екваториална монтировка

Кометите Ikeya Zhang - 2002 г. и Q2 Machholz до Плеядите - 2005 г.
Снимки: авторът.

Снимане в прекия фокус на телескопа

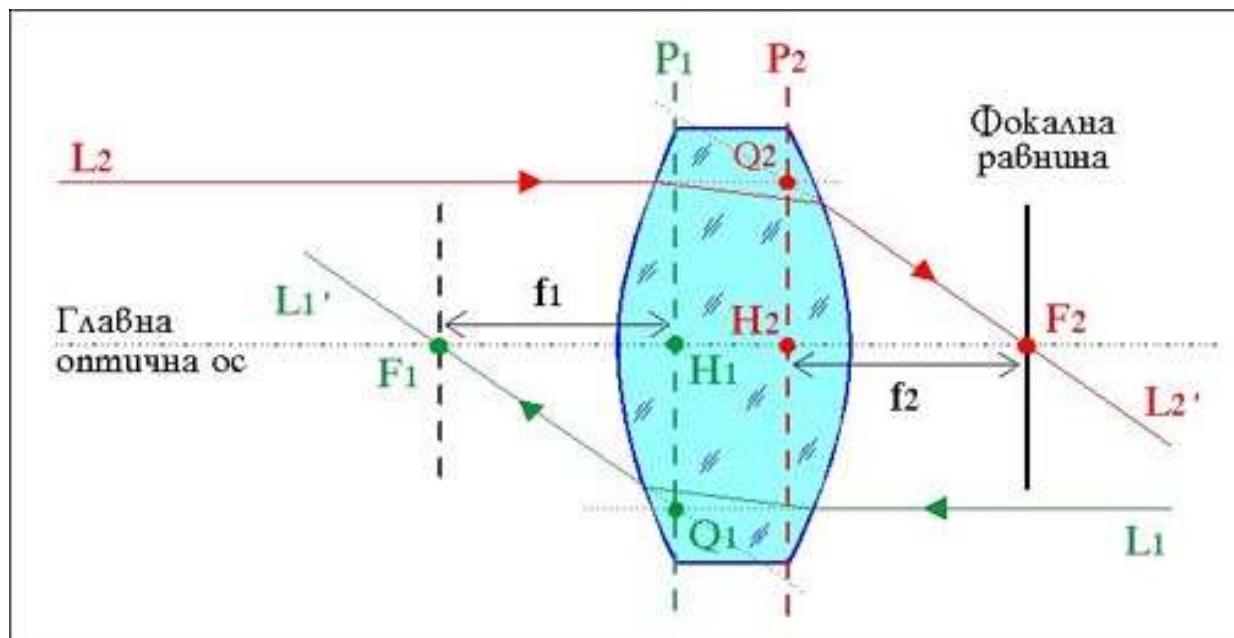

Работа с променено фокусно разстояние на телескопа:

- леща на Барлоу (или телеконвертор);**
- окулярна проекция (окулярно увеличение);**
- фокален редуктор (телекомпресор).**

За понятията фокусно разстояние и резултантно фокусно разстояние на сложна система:

Елементи на оптична система - дебела леща (аналогично и при многолещов обектив)

L_1 и L_2 - противоположни светлинни лъчи, попадащи успоредно на главната оптична ос.

L_1' и L_2' - пречупени от лещата лъчи.

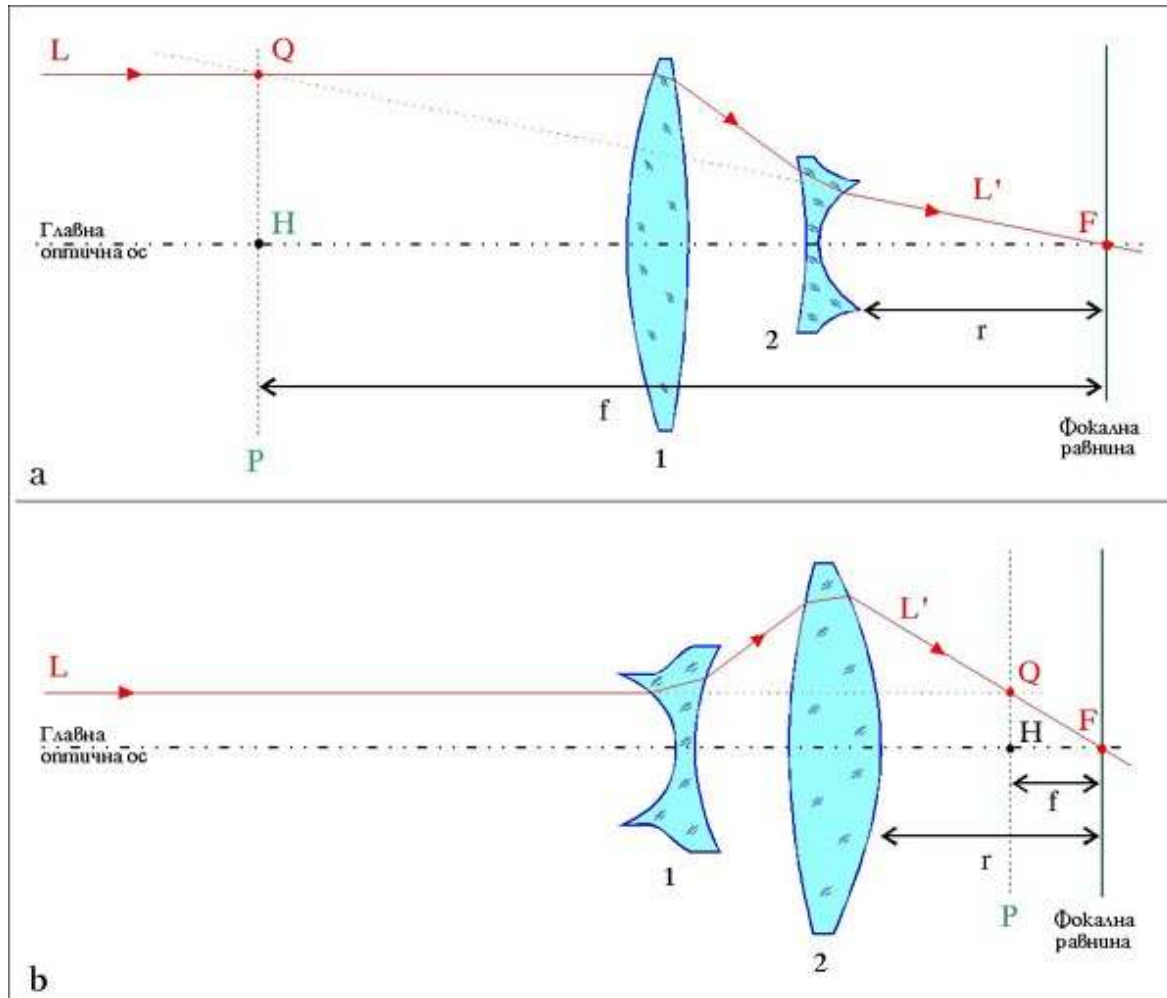
F_1 и F_2 - главен преден и главен заден фокус (главни фокусни точки).

f_1 и f_2 - предно и задно фокусно разстояние.

Q_1 и Q_2 - пресечните точки на продълженията от попадащите и пречупените лъчи (представени с пунктири).

P_1 и P_2 - предна и задна **главни равнини** на лещата (оптични плоскости). Те се определят от точките Q_1 и Q_2 . Оптичната ос пробоща перпендикулярно главните равнини в точките H_1 и H_2 , наречени **главни точки**.

За понятията фокусно разстояние и резултантно фокусно разстояние на сложна система:

Q - пресечна точка на влизащия лъч **L** с продължението на пречупения лъч **L'** (пример **a**) или на продължението от влизащия лъч **L** с пречупения **L'** (пример **b**). Точка **Q** определя местоположението на задната главна равнина **P** на оптичната система.

H - задна главна точка;

F - главен заден фокус;

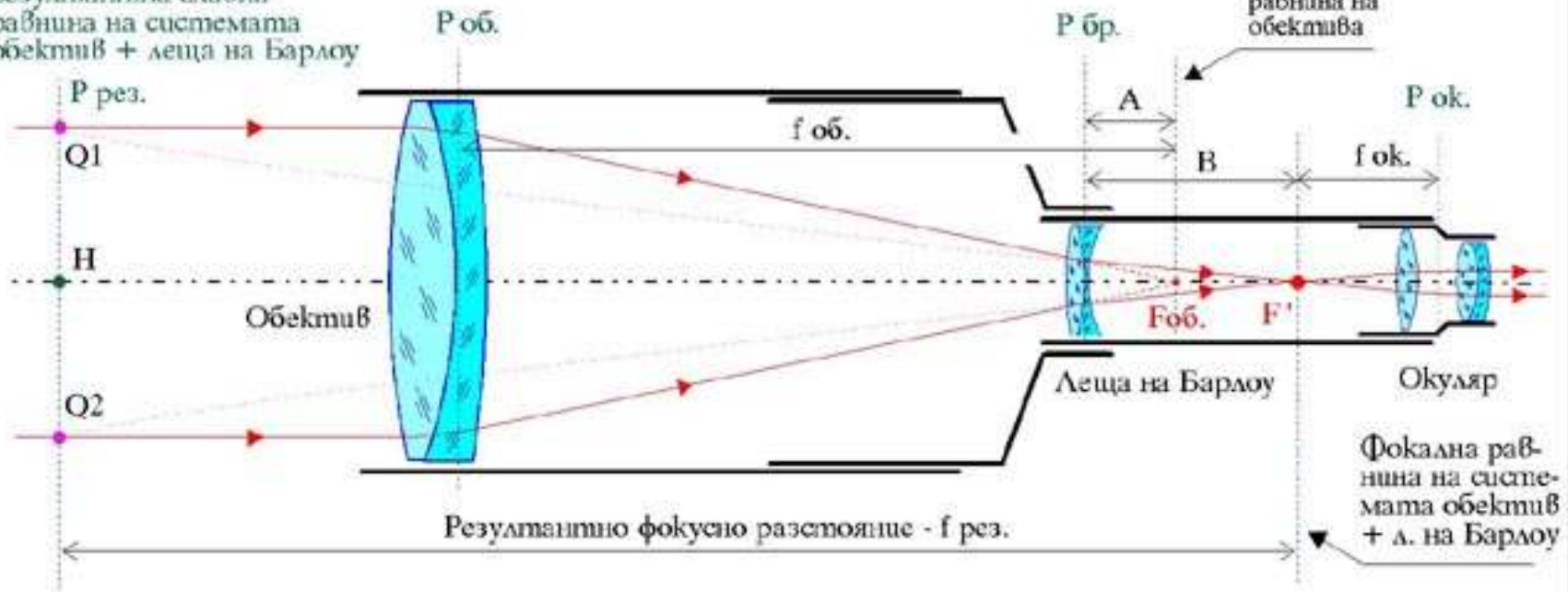
r - разстояние между задната леща **2** и фокалната равнина (тираж);

f - резултантно за системата фокусно разстояние, съответно много по-дълго и много по-късо от разстоянието **r**.

Изнасяне на задната главна равнина пред и зад елементите на двулещова система (**a** – телеобектив, **b** – “обърнат телеобектив”).

Изместена напред
резултантна главна
равнина на системата
обектив + леща на Барлоу

$P_{об.}$ - задна главна равнина на обектива.

$f_{об.}$ - фокусно разстояние на обектива.

$F_{об.}$ - главен фокус на обектива.

$P_{бр.}$ - главна равнина на лещата на Барлоу.

B - тираж.

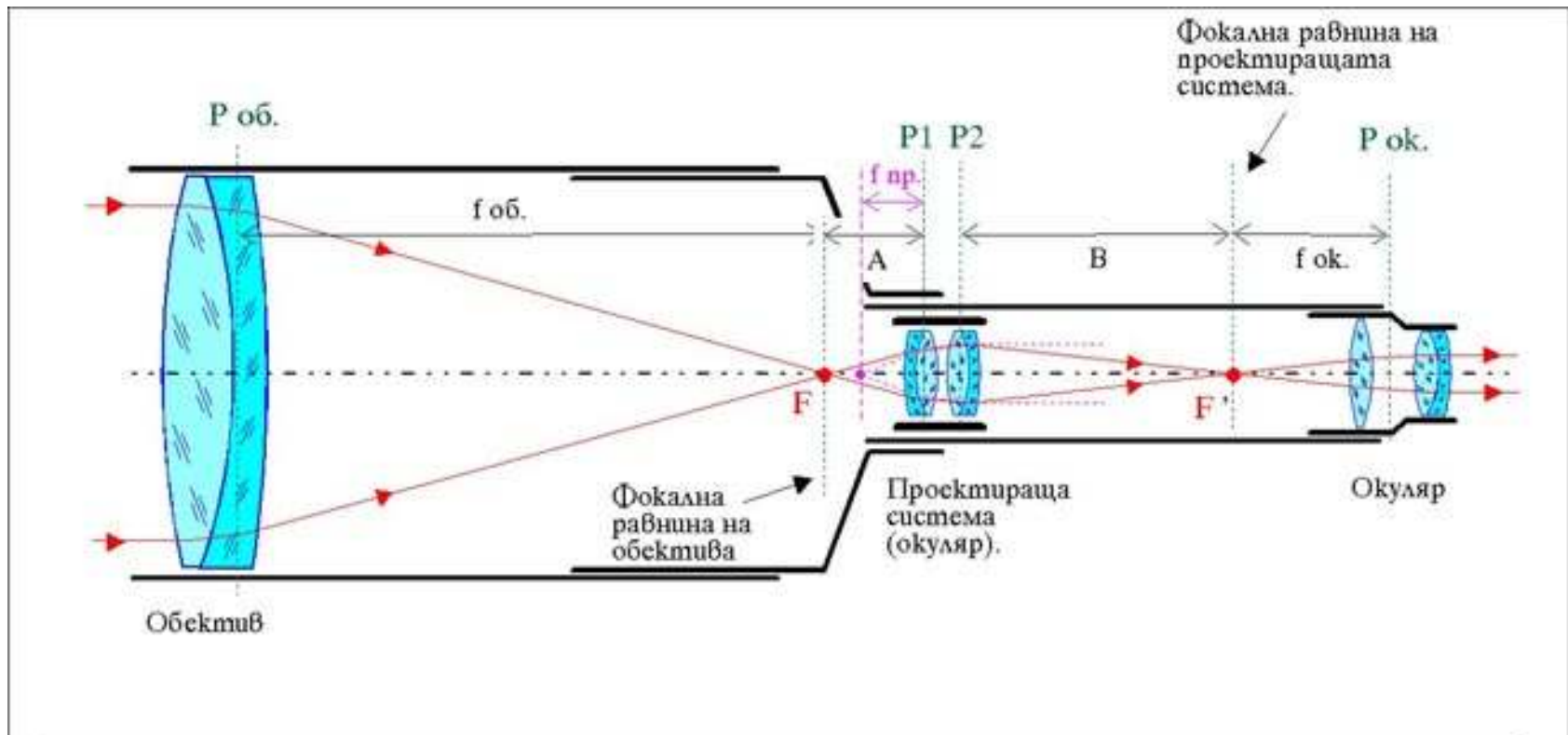
A - разстояние между фокалната равнина на обектива и лещата на Барлоу.

$Q1$ и $Q2$ - пресечни точки на входящите лъчи с продълженията от фокусираните в резултантния фокус F' лъчи. Те определят положението на резулт. главна равнина $P_{рез.}$

$\frac{B}{A}$ - увеличение (в пъти) получено от лещата на Барлоу.

$f_{рез.} = f_{об.} \cdot (B/A)$ - определяне на резултантното фокусно разстояние.

Удължаване на резултантното фокусно разстояние на системата с леща на Барлоу (или с телеконвертор)

$P_{об.}$ - задна главна равнина на обектива.

$f_{об.}$ - фокусно разстояние на обектива.

$P1$ и $P2$ - предна и задна главна равнина на проектиращата система /качествен окуляр, фотообектив или др./.

$f_{пр.}$ - фокусно разстояние на проектиращата система.

A и B - обектно и образно разстояние за проектиращата система.

$M = \frac{B}{A}$ - увеличение при проектирането на образа от F във F' .

$f_{рез.} = f_{об.} * M$ - определяне на резултантно фокусно разстояние.

Удължаване на резултантното фокусно разстояние на системата с окулярна проекция (окулярно увеличение)

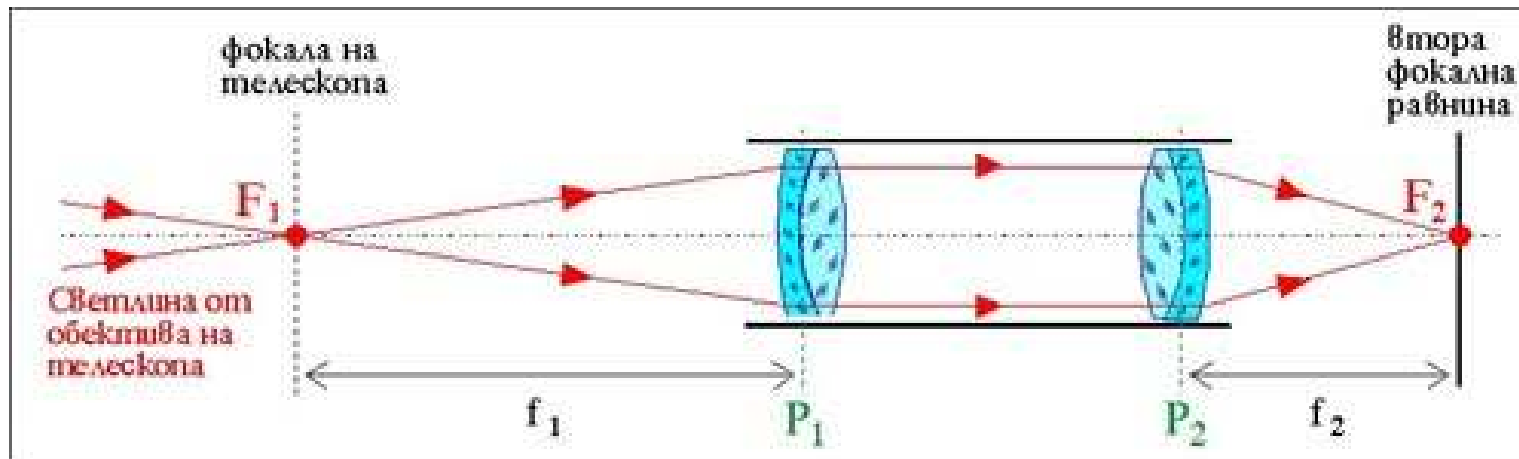
Снимане с окулярна проекция или с л. на Барлоу

Окултация (закриване) на Сатурн от Луната на 3.11.2001 г. Телеобектив МТО 1000/10 с окул. проекц. до резултантно фокусно разстояние 5м. Снимка: авторът.

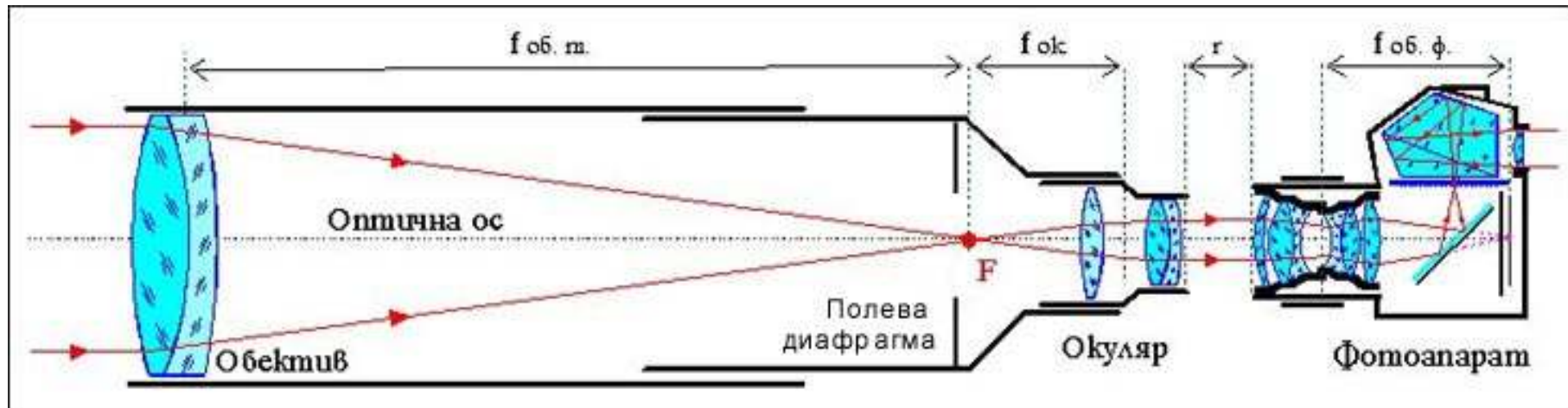
Фокален редуктор с препроектиране на образа

Обърнатият образ в прекия фокус F_1 на телескопа се препроектира с изправяне във втора фокална равнина (във фокуса F_2), но в умален вид, тъй като фокусното разстояние f_1 на първия обектив е по-дълго от фокусното f_2 на втория. Светлината между двата обектива се движи в успореден сноп. Образът във втората фокала ще бъде умален f_1/f_2 пъти. Резултантната геометрична светлосила на цялата система ще се повиши с $(f_1/f_2)^2$ пъти.

Снимане през окуляра (без сваляне на фотообектива)

$f_{об.т.}$ - фокусно разстояние на обектива на телескопа.

$f_{ок.}$ - фокусно разстояние на окуляра на телескопа.

r - разстояние между окуляра и фотообектива. Необходимо е то да е късо и се определя експериментално, така че да няма винетиране.

$f_{об.ф.}$ - фокусно разстояние на обектива на фотоапарата (той се фокусира на безкрайност).

Пример:

Работим с фотообектив с фокусно разстояние $f_{об.ф.} = 40\text{mm}$. На телескопа сме сложили окуляр с фокусно разстояние $f_{ок.} = 20\text{mm}$. Фокусното разстояние на обектива на телескопа е $f_{об.т.} = 1000\text{mm}$. Резултантното фокусно разстояние $f_{резулт.}$ на цялата система ще бъде:

$$f_{резулт.} = f_{об.т.} (f_{об.ф.} / f_{ок.}) = 1000 * (40 / 20) = 1000 * 2 = 2000 \text{ mm}$$

Снимане през окуляра (без сваляне на фотообектива)

Лунни кратери заснети с малък цифров фотоапарат през окуляра на 18см Менискас телескоп на Zeiss в НАО, 2008 г. Снимки: авторът.

Методи за обработка на цифрови изображения

“Catching the Light” by Jerry Lodriguss -
<http://www.astropix.com/>

Digital Image Processing –
http://www.astropix.com/HTML/J_DIGIT/TOC_DIG.HTM

50 Minute Exposure

5 Minute Exposure

Програма RegiStax 5:

Свободно сваляне от адрес:

<http://www.astronomie.be/registax/download.html>

Ръководства за работа:

<http://www.threebuttes.com/RegistaxTutorial.htm>

<http://www.russsscope.net/staxtutorial.htm>